

Róża Dolińska, Suzan Reyadh

**TELEWIZJA W ŻYCIU OSÓB
STARSZYCH**

Wstęp

Telewizja stała się nieodłącznym elementem współczesnego świata. Odbiornik telewizyjny odgrywa kluczową rolę w naszym życiu, ale przede wszystkim zaistniał jako integralny element życia osób w podeszłym wieku. Seniorzy poświęcają telewizji coraz więcej czasu, co powoduje w pewien sposób zasadniczy czynnik wywołujący zmiany w relacjach interpersonalnych. Trzeba wziąć pod uwagę fakt, iż bodźce emitowane w telewizji mają zdecydowanie wpływ na myślenie człowieka. Ludzie często nie zdają sobie sprawy, iż ukazany obraz świata w telewizji bywa zniekształcony i niezgodny z rzeczywistością. Spędzanie całych dni przed telewizorem przyczynia się w pewnym stopniu do kreowania nieprawidłowego obrazu świata. Telewizja kształtuje określone postawy, buduje opinie oraz wartości, jak i modele zachowania. Zdarza się, że osoby nadmiernie oglądające telewizję popadają w skrajne nastroje, depresję a nawet załamania psychiczne.

Pomocą w wyjaśnieniu roli telewizji w życiu osób starszych jest ich stan psychiczny. Problematykę tę chcemy omówić na przykładzie grupy osób powyżej 65 roku życia. Są to osoby na emeryturze a zatem takie, które nagle przerwały swą aktywność, nadającą dotychczas sens ich życiu. Wielu z tych seniorów ma poczucie niedołączy, pełnienia marginalnej roli w społeczeństwie, które są źródłem relacji depresyjnych. Taki stan doprowadza do samotności i izolacji. Zły stan psychiczny może prowadzić do pewnych zmian w osobowości. Osoby w podeszłym wieku są szczególnie podatne na wszechstronne uzależnienia.

Podjęte zagadnienia, zarówno teoretyczne, jak i praktyczne, będą przedmiotem poniższych rozważań, których struktura obejmuje:

1. Przystosowanie do starości.
2. Skutki oddziaływania mediów.
3. Społeczna rola telewizji.
4. Znaczenie telewizji dla seniorów.
5. Uzależnienie od telewizji.

1. Przystosowanie do starości

„Człowiek na starość przypomina emerytowanego aktora, który siedzi na widowni i smętnie spogląda jak jego ulubioną rolę gra kto inny”

Magdalena Samozwaniec

Dla wielu ludzi starość zaczyna się w momencie przejścia na emeryturę. Przebieg procesu starzenia nie jest dla wszystkich ten sam. Z biegiem lat człowiek coraz częściej rozmyśla o wydarzeniach lat ubiegłych i ocenia rozmaite czynniki, które wpłynęły na jego życie. Wraz ze starością pojawia się postępująca potrzeba izolacji od społeczeństwa, odcięcia od świata zewnętrznego wraz z zerwaniem więzi emocjonalnych z innymi ludźmi.

Starzenie się jest procesem regresyjnym, wycofywania się z pewnych obszarów życia. Jego przebieg cechują znaczne różnice indywidualne. U jednych zachodzi wolniej u drugich szybciej. Przystosowanie człowieka starego do nowych warunków, choć w dużej mierze zależy od właściwego systemu społecznego, to pozostaje w bezpośredniej zależności od niego samego, głównie od jego aktywności, która umożliwi mu podejmowanie zmian we własnym życiu, podnosząc adaptację do zmieniających się warunków i kierowania nimi, aby były one źródłem poczucia sensu i indywidualnej satysfakcji¹.

Jak pisze O. Czerniawska: „Człowiek zawsze jednak był i jest osobą, podmiotem współtworzącym własny los bez względu na czas historyczny i warunki, w jakich żyje”².

Ostatnia faza rozwoju człowieka to wiek starczy. Dłuższe życie umożliwia nam wykorzystanie swoich możliwości i potencjału. Starzenie się nie musi dotyczyć wszystkich działań ludzkich, musi być szansą do wykorzystania, umożliwiającą zachowanie indywidualności i tożsamości człowieka starego, dać okazję do uzyskania pełnego rozwoju³.

Wiele przecież wskazuje na to, że już niedługo ludzie starzy będą stanowić znaczącą część populacji świata. Skoro tak, to musi powstać uzasadniona naukowo koncepcja ich samodzielnego życia, ponownego podejmowania przez nich aktywnych ról społecznych i godnego uczestniczenia w utrzymaniu siebie, a nie dogorywania w przeznaczonych dla nich poczekalniach⁴.

1) A. Chabior, *Rola aktywności kulturalno-oświatowej w adaptacji do starości*, Instytut Technologii Eksploatacji, Radom – Kielce 2000, s. 12.

2) O. Czerniawska, *Trendy rozwojowe w zachowaniu ludzi dorosłych*, [w:] T. Wujek (red.), *Wprowadzenie do andragogiki*, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji, Warszawa 1996, s. 37.

3) A. Chabior, *Rola aktywności kulturalno-oświatowej w adaptacji do starości*, Instytut Technologii Eksploatacji Radom – Kielce 2000, s. 38.

4) K. Obuchowski (red.), *Starość i osobowość*, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im.

Istotne jest, aby do starości przygotowywać nie tylko człowieka starszego czy też osoby będące przed emeryturą, ale też osoby znajdujące się w wieku, w którym o starości jeszcze się nie myśli. To wynik rozwoju i konieczności nadchodzących czasów z uwagi na wzrastający udział ludzi starzejących się i starych w populacji ludności kraju⁵.

Przygotowanie do starości powinno być sytuacją, dzięki której osoba zaakceptuje i zrozumie zmiany będące jej samej udziałem. Tak jak życie człowieka, jego rozwój i starość jest procesem wielopłaszczyznowym trwającym w czasie, tak i przygotowanie do ostatniego etapu egzystencji ludzkiej powinno przebiegać na kilku poziomach:

- przygotowanie biologiczne - wszelkie działania zmierzające do kształtowania nawyków uprawiania aktywnego wypoczynku, sportu i rekreacji. Zachowanie dobrego stanu zdrowia warunkującego przedłużenie aktywnego życia. Zachowania jak największej sprawności ruchowej, dzięki której możliwe jest zachowanie samodzielności w zakresie aktywności samoobsługowej, codziennej i życiowej;

- przygotowanie socjalne - to zapewnienie odpowiedniego statusu materialnego seniorom, zapewnienie godnych warunków egzystencji, dostępności do usług medycznych o wysokim poziomie. To także wdrażanie do aktywności społecznej, utrzymywanie więzi towarzyskich a tym samym zapobieganie izolacji społecznej⁶;

- przygotowanie psychiczne - to zrozumienie i akceptacja starości, redukcja lęków i obaw. Pozytywne myślenie o własnych planach, przyszłości i celach;

- przygotowanie intelektualne i kulturalne – to pielęgnowanie starych i nabywanie nowych zainteresowań oraz ich twórcze zaspokajanie. Umiejętne racjonowanie, wypełnianie i gospodarowanie wolnym czasem, zajęciami wzbogacającymi osobowość człowieka o wartości duchowe i nowe przeżycia i emocje.

Należy zaznaczyć, że w takiej kolejności należy uporządkować omawiane poziomy. Wystarczające zabezpieczenie socjalne, zachowanie dobrego stanu zdrowia i odpowiednie przygotowanie psychiczne uniemożliwiają uczestnictwo w aktywności intelektualnej i kulturalnej, tworzą sytuacje sprzyjające rozumieniu i akceptacji starości. Gdy omawiane pierwsze trzy fazy nie są zachowane, osoby starsze nastawione są przede wszystkim na przetrwanie. Nie akceptują siebie, nie chcą pogodzić się z sytuacją, którą odczuwają jako złą. Pedagogicznym koncepcjom starzenia i starości przyświeca jeden zasadniczy cel: uczynić wszystko, ażeby odnaleźć własną starość w nowym wymiarze życia i sztuki starzenia się, aby starość stano-

Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002, s. 10.

5) A. Chabior, *Rola aktywności kulturalno-oświatowej w adaptacji do starości*, Instytut Technologii Eksploatacji Radom – Kielce 2000, s. 24-25.

6) Tamże, s. 45.

wiła dla ludzi ważny, wartościowy i godny okres życia⁷.

Szybko zachodzące zmiany w postępie cywilizacyjnym w wymiarze społecznym i w wymiarze jednostkowym w życiu na emeryturze są nośnikiem adaptacji w starości i do starości.

Adaptacja człowieka starszego do nowych warunków, choć w dużej mierze zależy od właściwego systemu społecznego, pozostaje także w ogromnej zależności od rodzaju podejmowanych działań w wymiarze jednostkowym. Funkcjonowanie systemu społecznego uwikłane jest w wiele nieprawidłowości będących źródłem złego przystosowania się i trudności ludzi starszych. Nieprawidłowo działające instytucje i wadliwy system opieki społecznej, jakkolwiek zapewnia opiekę człowiekowi starszemu, to jednak nie pomaga w reorganizacji życia. A to właśnie od niej w ogromnej mierze zależy adaptacja do starości, która jest zdolnością człowieka do samodzielnego kształtowania własnego życia w taki sposób, by było ono źródłem poczucia sensu i indywidualnej satysfakcji. Duże możliwości w tym zakresie stwarza aktywność kulturalno-oświatowa⁸.

2. Skutki oddziaływania mediów

Środki masowego przekazu stały się głównym czynnikiem rozwoju naszej cywilizacji. Środki masowej komunikacji są wszechpotężne, mają zdolność do dominacji nad ludzkością. Warto zaznaczyć fakt, iż w dzisiejszych czasach dynamika przemian jest ogromna. Technologia to narzędzie do funkcjonowania, a każdy postęp techniczny przynosi nieprzewidziane konsekwencje. W skład mediów wchodzi przede wszystkim telewizja, Internet, radio, prasa oraz inne urządzenia, które są przekaznikami informacji. Media odgrywają poważną rolę w życiu każdego z nas. W sposób szczególny należałoby przedstawić tutaj system medialny, jakim jest telewizja. Dzięki zdolności perswazji ma ona skuteczne oddziaływanie na całe społeczeństwo. Można wręcz powiedzieć, iż media, a głównie telewizja, są dominującym instrumentem władzy nad społeczeństwem. Przeważającym pośrednikiem pomiędzy zdarzeniami a społeczeństwem jest telewizja. Stała się ona medium mającym kluczowe znaczenie w komunikowaniu masowym. Jest obiektem kulturowym, uruchamiającym proces przemian.

3. Społeczna rola telewizji

W dzisiejszych czasach telewizja odgrywa olbrzymią rolę w społeczeństwie. Przekaz telewizyjny stał się obecnie potężnym i trudnym do opano-

7) Tamże, s. 46.

8) Tamże, s. 77.

wania żywołem. Oprócz funkcji edukacyjnej, poznawczej oraz informacyjnej, telewizor zajmuje ważne miejsce w życiu rodzinnym, gdzie pełni często rolę „wychowawcy i nauczyciela”. Taki stan rzeczy stanowi podstawę do niepokoju, szczególnie gdy prezentowane w telewizji materiały mają dość niską wartość intelektualną oraz wyrabiają błędne pojęcie o świecie.

„Telewizja - jak wskazuje nazwa - to widzenie (łacińskie *visio*) na odległość (greckie *tele*), czyli dostarczanie skądkolwiek, z jakiegokolwiek oddalonego miejsca, przed oblicze publiczności rzeczy, które można zobaczyć. W telewizji widzenie ma przewagę nad mówieniem, w takim rozumieniu, że głos osoby mówiącej lub odgłosy z planu są podporządkowane obrazowi, mają ten obraz komentować. Tym samym telewidz staje się w większym stopniu zwierzęciem widzącym niż zwierzęciem symbolicznym. To, co wyobrażone za pomocą obrazów, znaczy dla niego więcej niż to, opowiedziane w słowach”⁹.

Jedną z ważnych cech telewizji jest jej funkcja poznawcza i edukacyjna. Telewizja daje szansę kształcenia ludziom niemającym dostępu do innych dóbr kultury i nauki. Wspaniała idea telewizji edukacyjnej niezupełnie się sprawdziła ze względu na archaiczną formę przekazu informacji, daleką od współczesnych norm. Najskuteczniejszą formą zdobywania wiedzy jest nauka poprzez rozrywkę, o czym zapominają twórcy programów edukacyjnych. W rezultacie widzowie wybierają inne, bardziej przystępne kanały telewizyjne. Telewizja proponuje zmienne atrakcje, przyciągając w ten sposób widza.

Według J. Ellisa „Telewizja potwierdza domową izolację widza i zaprasza go do postrzegania świata z tej pozycji. Widz jest zatem utwierdzany w istnieniu podstawowego podziału świata na „wewnętrzny” (domowy, rodzinny, swojski) i „zewewnętrzny” (pracy, polityki, życia publicznego, miasta, tłumy). Ten podział współgra z podstawowym podziałem ideologicznym życia naszego społeczeństwa: „wnętrze” jest miejscem bezpieczeństwa, potwierdzenie tożsamości i władzy, „zewewnętrzne” niesie ze sobą ryzyko, wyzwanie dla tożsamości i poczucie bezradności”¹⁰.

Według R. McIlwraitha, R. Jacobvtza, R. Kubey’a i A. Aleksandra oglądanie telewizji będzie czynnością powodującą relaks i oderwanie się od codziennych problemów. Autorzy ci zauważyli, iż osoby mniej aktywne, o słabszym zdrowiu wykazywały wyższy poziom zależności od mediów¹¹.

Zasiadając przed telewizorem, widzowie nie zawsze zdają sobie sprawę z tego, iż docierający do nich przekaz nie zawsze jest obiektywny. Często informacje podawane są w sposób służący konkretnym celom nadawcy.

9) G. Sartori, *Homo videns Telewizja i postmyślenie*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007, s.17.

10) W. Godzic, *Telewizja jako kultura*, Wyd. Rabid, Kraków 2002, s. 46.

11) D. Kubicka, A. Kołodziejczyk, *Psychologia wpływu mediów – wybrane teorie, metody, badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, s. 41.

W dzisiejszych czasach telewizja stanowi silne narzędzie w realizowaniu polityki państwa. O sile perswazji przekazu telewizyjnego świadczy choćby skuteczność reklam.

Każdy człowiek dąży do tego, aby najmniejszym nakładem sił realizował swoje potrzeby. Telewizja wydaje się być idealnym środkiem w zaspokajaniu potrzeb relaksu i rozrywki. O ile wypoczynek jest człowiekowi potrzebny, o tyle jego nadmiar może zaszkodzić. Uczucie przyjemności towarzyszące oglądaniu telewizji człowiek zaczyna traktować jako normę, względem której ocenia resztę aspektów swego życia. Tłumaczy to fakt, że zasiadając przed telewizorem, trudno zaangażować się potem w bardziej wymagające zajęcia. Nie ulega wątpliwości, iż telewizja jest czynnikiem uzależniającym, znajdując się tym samym na pierwszym miejscu wśród metod spędzania wolnego czasu. Jak wynika z badań, bierność i stan obniżonej aktywności podczas oglądania telewizji utrzymuje się także długo po jej wyłączeniu, co jest zjawiskiem niepokojącym. Zauważalny jest stopniowy zanik naturalnej potrzeby kontaktów międzyludzkich, zwłaszcza pośród osób starszych i samotnych. Bez wątpienia ma w tym swój udział telewizja jak również inne nowoczesne media. Warto również wspomnieć, iż multimedialny charakter przekazu telewizyjnego ogranicza znacznie wyobraźnię widza, gdyż podany mu obraz jest kompletny, więc nie ma potrzeby go interpretować i przetwarzać zanim do niego dotrze. Łatwość odbioru informacji za pośrednictwem odbiornika telewizyjnego polega na tym, iż są one uprzednio poddane selekcji, przetworzone i podane w formie niewymagającej wyciągania dalszych wniosków. Taki stan rzeczy przyczynia się do obniżenia kreatywności, jak również upośledza zdolność myślenia.

4. Znaczenie telewizji dla seniorów

Rzadkością jest teraz występowanie modelu spędzania wolnego czasu przez osoby starsze w licznej rodzinie w otoczeniu dzieci oraz wnuków. Ludzie starsi wybierają spędzanie wolnego czasu w sposób, który wiąże się z mniejszym wysiłkiem fizycznym i umysłowym. Możemy zaobserwować, iż sposób spędzania starości daleki jest od kótek zainteresowań, spotkań w grupach rówieśniczych, wspólnych wycieczek czy też uprawiania własnych ogródków. Zbliżając się do kresu swego istnienia, człowiek szuka najmniej angażującej i wymagającej formy relaksu. Wraz z pogarszaniem się możliwości umysłowych znacznie zawęża się liczba dostępnych metod spędzania wolnego czasu. U osób w podeszłym wieku można zauważyć wydłużony proces myślenia. Starzenie się jest procesem, w którym zachodzą wszelkie zmiany w organizmie, od pogarszania się wytrzymałości fizycznej po zaburzenia pamięci krótkotrwałej. Grupę seniorów cechuje wyobcowanie. Widoczna jest samotność, która zniechęca ich do

życia, a jedyną odskocznią od rzeczywistości jest świat po drugiej stronie srebrnego ekranu.

Według J. Lull telewizja jest używana na dwa sposoby. Pierwszy z nich to sposób strukturalny, używanie jako źródło kontaktów społecznych (np. dla towarzystwa) lub jako regulatora zachowania (np. dla organizacji czasu podczas dnia). Drugim zaś to sposób relacyjny służący temu, by mieć temat z innymi osobami, czegoś uniknąć, czegoś się nauczyć lub też dla zaznaczenia dominacji¹².

Równie ciekawą propozycję przedstawia nam D. McQuail. Wydedukował cztery powody, dla których ludzie korzystają z telewizji:

1. Dla uzyskania informacji – czyli dowiedzenia się o istotnych zdarzeniach, uzyskania rady w sprawach praktycznych lub dla ukształtowania opinii na jakiś temat, zaspokojenia ciekawości czy poczucia bezpieczeństwa dzięki zdobytej wiedzy.

2. Dla wzmocnienia poczucia tożsamości – tj. dla potwierdzenia indywidualnego systemu wartości, znalezienia modeli postępowania, w celu identyfikowania się z wartościowymi postaciami bądź wczucia w osobowość drugiego człowieka.

3. Dla integracji i interakcji społecznej – tj. dla identyfikowania się z innymi, uzyskiwania poczucia przynależności, rozumienia innych, znalezienia tematów do konwersacji i nawiązania interakcji społecznej, dla uzyskania substytutu rzeczywistego towarzystwa, pomocy w wypełnianiu zadań i ról społecznych, dla wspomaganie kontaktów z rodziną, przyjaciółmi i społeczeństwem.

4. Dla rozrywki – czyli ucieczki od rzeczywistości, odsunięcia problemów, dla relaksu, uzyskania zadowolenia, emocjonalnego rozluźnienia, zaspokojenia potrzeb kulturalnych i estetycznych oraz pobudzania seksualnego.¹³

Odbiorcami programów informacyjnych są coraz starsi ludzie. Przykładem tego są osoby przebywające w domach opieki, jak i w zwykłych domach. Charakterystyczną cechą tych osób, jak już wcześniej wspomniano, jest samotność. W przypadku osób, które przechodzą ostatnią fazę życia w domach opieki towarzystwo telewizji jest bardzo istotne.

5. Uzależnienie od telewizji

Ludzie wśród wszystkich istot cechują się szczególną słabością do ulegania swoim pragnieniom. Obsesyjne dalsze dążenie do zaspokojenia swoich potrzeb świadczy o tym, że przerodziły się one w nałóg, który

12) D.Kubicka, A.Kołodziejczyk, *Psychologia wpływu mediów – wybrane teorie, metody, badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007, s. 35.

13) Tamże, s. 36.

jak każde uzależnienie wywiera destrukcyjny wpływ na psychikę ludzką. W dzisiejszych czasach współczesny człowiek styka się z różnym zagrożeniem ze strony otaczającego go świata, zalicza się do nich technologia, która sama w sobie nie jest niczym złym, pod warunkiem, że nie traktuje się jej jako jedynej sposobu na spędzenie wolnego czasu. O uzależnieniu od mediów decydują uwarunkowania środowiskowe, jak również czynniki będące indywidualnymi cechami człowieka, takie jak zdrowie, aktywność czy też status społeczny. Jeśli traktuje się telewizję jako środek przekazu informacji dostępnych w szerokiej gamie programów informacyjno-edukacyjnych nie grozi nam uzależnienie. Gdy natomiast telewizja staje się celem samym w sobie i wpatrujemy się w ekran bez względu na to, co widzimy, to mamy wtedy do czynienia z nałogiem o przebiegu podobnym jak w uzależnieniu od alkoholu lub narkotyków. Nałóg pochłania bez reszty „telemaniaków”, czego efektem jest zaniedbywanie przez nich swoich obowiązków, choć zdają sobie z tego sprawę, jest już za późno, aby mogli sobie z tym poradzić. Próba usunięcia źródła uzależnienia wywołuje u osób uzależnionych frustrację i agresywne zachowania, bowiem oglądanie telewizji staje się niemal tak samo ważne, jak zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.

Telewizja doprowadziła do tego, że coraz rzadziej społeczeństwo sięga po książki czy czasopisma. Motywacją do oglądania telewizji przez starszą widownię jest zaspakajanie swoich potrzeb. Głównym zaś powodem jest chęć poprawienia sobie nastroju, lecz wielu z nich nie zdaje sobie sprawy, iż to właśnie takie beczynne siedzenie przed telewizorem nie poprawia nastroju, wręcz psuje go, powodując przygnębienie i smutek. Podczas gdy wydaje nam się, iż taka forma spędzenia wolnego czasu odpręża nas i rozładowuje stres, tak naprawdę oglądanie telewizji powoduje obniżenie dobrego samopoczucia. Osobom wydaje się tylko, iż odczuwają przyjemność, podczas gdy podświadomie czują niepokój i wyrzuty sumienia. Telewizja stała się nieodłącznym partnerem w życiu osób starych i osamotnionych. Z każdym dniem zwiększa się pragnienie oglądania jej, a jak wiemy, apetyt rośnie w miarę... oglądania.

Moc przyciągania przez telewizję uwagi podyktowana jest wrodzonym u człowieka instynktem orientacji, którego istnienia dowiódł Pawłow. Wykorzystuje to zjawisko wyłącznego skupienia swojej uwagi na nowym bodźcu wzrokowym bądź słuchowym. Już u dwumiesięcznych niemowląt można zaobserwować żywą reakcję na bodźce dopływające z odbiornika. Można by stwierdzić, że już od najmłodszych lat jesteśmy wręcz skazani na telewizję. Wielu ludzi telewizję traktuje jako jedyne, obiektywne źródło informacji o świecie. Jest w tym odrobina prawdy, gdyż stanowi ona swego rodzaju okno na świat, dostarczając informacji z wielu dziedzin. W niektórych sytuacjach i wykonywanych zawodach staje się to nie-

odzwonne. Kłopot pojawia się, gdy z telewizora korzysta się w sposób ciągły. Doprowadza to do uciążliwych konsekwencji zarówno dla samego uzależnionego, jak i dla jego otoczenia. Kluczowe staje się pytanie o sens, dla którego ludzie oglądają telewizję.

Z punktu widzenia omawianej tu problematyki ważne jest, aby przedstawić kolejne poważne zagadnienie, jakim jest świat seriali telewizyjnych, tak zwana wieloodcinkowa telenowela. W swoim założeniu telenowełe mają za zadanie uzależnić. Kluczowy jest tu sposób ich reżyserowania, tak że każdy ich odcinek kończy się w kulminacyjnym momencie. Zachęca to do obejrzenia kolejnych odcinków, aby dowiedzieć się, co stało się dalej. Klasyczne telenowełe nigdy nie są emitowane w czasie największej oglądalności, wręcz wyświetlane są około godzin rannych i południowych, kiedy przy telewizorze zasiadają osoby, które dysponują nadmiarem wolnego czasu. Pory emisji telenowel świadczą o tym, do kogo one są skierowane. Widownię telenowel stanowią zatem osoby starsze lub pracujące w domu. Ze względu na prezentowane treści typowe telenowełe pld.-amerykańskie oglądane są prawie wyłącznie przez kobiety. Z braku innych zajęć starsze panie chętnie śledzą losy serialowych bohaterów. W telenowelach szczególnie atrakcyjny wydaje się wątek romantyczny, wokół którego toczy się cała akcja serialu. Starsze osoby znajdują tu motyw miłości, której same nie zaznały bądź za którą tęsknią. Telenowela staje się substytutem mało ciekawego życia, które wiedzą, gdzie nic interesującego raczej się nie wydarzy. Widzowie często utożsamiają się wręcz ze swoimi ulubionymi bohaterami, przeżywają ich problemy i dzielą ich radość. Z jednej strony, na niektórych z nich ucieczka od szarej codzienności ma zbawienny wpływ, z drugiej, brak umiaru i świadomości własnego uzależnienia przynosi w dramatycznych skutkach konsekwencje. Po pewnym czasie u widzów obserwuje się klasyczne symptomy uzależnienia, a odstawienie czynnika uzależniającego wywołuje nasilające przygnębienie.

Przeprowadzone badania przez R. McIlwaritha już w 1998 roku prezentowały osoby, które same opisywały siebie jako uzależnione od telewizji, jako osoby cechujące się wysokim poziomem neurotyzmu, introwersji oraz skłonnością do szybkiego nudzenia się. Twierdziły, iż oglądając telewizję, chciały zapomnieć o problemach, jak również wypełnić swój czas¹⁴.

Niestety w późnym wieku nie każdy jest zdolny indywidualnie narzucać sobie pewne ograniczenia dotyczące oglądania telewizji.

14) D. Kubicka, A. Kołodziejczyk, *Psychologia wpływu mediów-wybrane teorie, metody, badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Krakow 2007, s. 43.

Zakończenie

Możemy powiedzieć, iż w dobie dzisiejszych czasów telewizja jest najpopularniejszym medium, które stwarza duże możliwości w przekazywaniu wydarzeń. Posiada zdolność do budowania nowego, lepszego jutra lecz nie umie go w odpowiedni sposób wykorzystać, gdyż pokazuje to, co populacja chce ujrzeć i bardziej skłania się do bezwzględnej walki o popularność niż o dobro człowieka.

Narastające zainteresowanie telewizją można zaobserwować przede wszystkim wśród osób starszych, u których głównymi zależnościami, jakie powodują ten stan, jest samotność i niedołężność. Osoby takie z powodu swej sytuacji patrzą na ten medialny obraz świata w celu zapomnienia. Mają nadzieję, iż to, co zobaczą na ekranie, pozwoli im odkryć i zrozumieć otaczającą rzeczywistość.

Mimo iż media oddziałują w większym stopniu negatywnie na społeczność, obecność ich jest niezbędna. Dla wielu osób w sędziwym wieku taka atrakcja jest niezmiernie potrzebna. Pomimo iż wielu z nich podświadomie zdaje sobie sprawę z tego, iż zostali poddani dobrowolnie takiemu uzależnieniu, to w pełni taką sytuację akceptują.

Bibliografia

Druki zwarte:

- Aronson E., *Człowiek - istota społeczna*, PWN, Warszawa 1998.
- Aronson E., Wilson T.D., Arket R.M., *Psychologia społeczna - Serce i umysł*, Wyd. Zys i S-ka, Warszawa 1997.
- Chabior A., *Rola aktywności kulturalno – oświatowej w adaptacji do starości*, Instytut Technologii i Eksploatacji, Radom – Kielce 2000.
- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1994.
- Czerniawska O., *Trendy rozwojowe w zachowaniu ludzi dorosłych*, [w:] T. Wujek, *Wprowadzenie do andragogiki*, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji, Warszawa 1996.
- Dobek-Ostrowska B., *Media masowe na świecie. Modele systemów medialnych i ich dynamika rozwojowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2007.
- Godzic W., *Telewizja jako kultura*, Wydawca Rabid, Kraków 2002.
- Hoffinger M., *Nowe media w komunikacji społecznej w XX wieku*, Warszawa 2002.
- Juszczak S., *Komunikacja człowieka z mediami*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1998.
- Kubicka D., Kołodziejczyk A., *Psychologia wpływu mediów – wybrane teorie, metody, badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2007.
- Łuszczek K., *Nowoczesna telewizja czyli bliskie spotkania z kulturą masową*, Poligrafia Insektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, Tychy 2004.
- Koblewska J., *Propaganda i wychowanie. Szkice o środkach masowego oddziaływania*, Instytut Wydawniczy Cruz, Warszawa 1974.
- Obuchowski K. (red.), *Starość i osobowość*, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002.
- Sartori G., *Homo videns Telewizja i postmyślenie*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2007.
- Wilki E., Kolasińska-Pasterczyk I., *Nowa audiowizualność – nowy paradygmat kultury*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

Czasopisma:

- Maison D., *Pilotem w spot*, „Charaktery”, nr 3/26/1999.
- Paluchowski W. J., *Wpływ postawy wobec reklam TV na ich odbiór*, „Przeгляд”, nr 2455/2002.
- Szmajke A., *Przez dziurkę TV*, „Charaktery”, nr 4/39/2000.